

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2019/2020-17)

DÜNYA ÇOCUĞA YÖNELİK İSTİSMARI ÖNLEME GÜNÜ 19 KASIM (2019)

Türkiye Cumhuriyeti'nin de kabul ettiği Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesine göre 18 yaşından küçük her insan çocuktur.¹ Çocukların ya da ergenlerin ana-babaları, onlara bakıp gözetmek ve onları eğitmekle görevli bireyler, vasi gibi kişiler ya da yabancı kişiler tarafından yapılan, bedensel ve/veya psikolojik olarak sağlıklarına zarar veren fiziksel, duygusal, cinsel ya da zihinsel gelişimlerini engelleyen tutum ve davranışlara '**çocuğa yönelik ihmal ve istismar**' olarak tanımlanmaktadır. Çocuk istismarcıları; aile bireyleri ve çocuğun bakımından sorumlu olan kişiler, arkadaşlar, akrabalar, yabancılar, çocukla ilişkisi olabilen görevliler, işverenler ve diğer çocuklar olabilir.²

Dünya Sağlık Örgütü tarafından çocuğa yönelik 4 tip **kötü muamele** tanımlanmıştır;³

1. Fiziksel istismar
2. Cinsel istismar
3. Duygusal istismar
4. İhmal

Fiziksel istismar "çocuğun kaza dışı yaralanması" şeklinde tanımlanabilir. Cinsel istismar ise çocuğun en az kendisinden altı yaş büyük bir kişi tarafından cinsel doyum için zorla veya ikna edilerek kullanılması ya da başkasının bu amaçla çocuğu kullanmasına izin verilmesi durumudur. ⁴ Gündelik yaşamda en sık rastlanan istismar tipi ise duygusal istismardır ve anne, baba ya da çevredeki diğer yetişkinlerin çocuğun yetenekleri üstünde istek ve beklentiler içinde olmaları ve saldırganca davranmaları olarak tanımlanmaktadır. ⁵ Son olarak ihmal ise; çocuğa bakmakla yükümlü kişinin bu yükümlülüğünü yerine getirmemesi, beslenme, giyim, tıbbi, sosyal ve duygusal gereksinimler ya da yaşam koşulları için gerekli ilgiyi göstermeme gibi, çocuğu fiziksel ya da duygusal yönden ihmal etmesi durumudur.⁴

Dünyada yaklaşık bir milyar çocuk fiziksel, cinsel veya duygusal istismara maruz kalmaktadır. Çocukluk dönemleri boyunca her dört çocukta biri fiziksel istismara uğramaktadır. Cinsiyetler arasında da fark bulunmaktadır: Beş kız çocukta biri ve 13 erkek çocukta biri cinsel istismara uğramaktadır. Cinayet ise ergenlerde ilk beş ölüm nedeni içinde yer almaktadır.⁶

Bir sivil toplum kuruluşu olan Kadınlar Dünya Zirvesi Vakfı (WWSF) 2000 yılında, 19 Kasım gününü '**Dünya Çocuk İstismarı Önleme Günü**' olarak ilan etmiştir.⁷ Tüm dünyada çocuğa yönelik her türlü şiddetin uygulandığı, özellikle cinsel istismarın ivedilikle ele alınmasına dikkat çekmek için bu özel gün ilan

¹ [Internet] Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, <https://www.unicef.org/turkey/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme> Erişim: 12.11.2019.

² [Internet] https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_04/05104328_1.Yocuk_Yhmal_ve_YstismarY_HakkYnda_Genel_Bilgi.pdf Erişim: 12.11.2019.

³ Preventing Child Maltreatment: a guide to taking action and generating evidence. World Health Organization and International Society for Prevention of Child Abuse and Neglect. WHO 2006.

⁴ Polat O. Klinik Adli Tıp. Seçkin Yayıncılık 1. baskı Ankara 2004; 85-131.

⁵ Runyan D, Corrine W, Ikeda R, et al. Child abuse and neglect by parents and other caregivers. In: World report on violence and health. Krug EG, Dahlberg LL, Mercy JA.(eds). World Health Organization, Geneva, 2002; 57-86.

⁶ [Internet] <https://www.who.int/en/news-room/feature-stories/detail/preventing-violence-against-children-promotes-better-health> Erişim: 12.11.2019.

⁷ Internet <https://www.apa.org/pi/prevent-violence/programs/international-day> Erişim: 12.11.2019.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2019/2020-17)

edilmiştir. Dünyada her yıl bir milyon çocuk ticari cinsel sömürüye itilmektedir. Günümüzde her gün pek çok saygın kuruluşunda bu düzen içinde yer aldığı duyulmaktadır. Çocuklara yönelik cinsel sömürüye karşı toplumun farkındalığını artırmak, etkili önleme müdahaleleri ve koruyucu beceriler geliştirilmesi gerekmektedir. Günümüzde toplumda çocuklara yönelik şiddet çok farklı ortamlarda görülmektedir. Son yıllarda terörist ve aşırı uç gruplar tarafından çocuklara yönelik uygulanan şiddet gündeme gelen konular arasında yer almaktadır. Konuya ilgi çeken Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi, 2019 yılında konuyu gündeme getirmiştir. Çocuklara uygulanan fiziksel şiddetin yanı sıra cinsel sömürüye maruz kalma söz konusudur. Ülkelerin adalet sisteminde yaptırımların uygulanması gerekmektedir. ⁸ Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda Amina Mohamed (Genel Sekreter Yardımcısı) da çatışmalarda cinsel şiddet konulu konuşmasında çatışmalarda kadınların, genç kızların ve çocukların cinsel şiddete maruz kalımlarının önüne geçilmesi gerektiğini vurgulamıştır. ⁹

Türkiye’de Çocuğa Yönelik Şiddetle İlgili Bazı Gerçekler

Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre; Türkiye’de ihmal ve istismara uğrayan çocuk mağdur sayısı 2014’te 74.064 iken 2016’da 83.552’ye yükselmiştir; Cinsel suç mağduru olan çocukların yüzdesi 2014’ten 2016’ya %33 artmıştır. Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğüne göre; çocuk cinsel istismar hükümlülerinin yüzdesi % 42,5 iken (2006 yılında) % 58,8’e (2016’da) yükselmiştir. ¹⁰

İstismar ve ihmalin birçok boyutunun ele alınması ve önlenmesi gerekmektedir. Bunun için de aşağıdaki önerilerde bulunulabilir: ¹¹

- ✓ Aile, bakım verenler gibi her türlü ihmal ve istismara sebep olan gruplar eğitilmelidir, konuyla ilgili farkındalıkları artırılmalıdır. Önlenemez bir hal alıyorsa yasalarla yaptırımlar artırılmalıdır.
- ✓ Zorbalık farklı sosyoekonomik şartlar, yaş, engellilik, cinsiyet, cinsel kimlik ve yönelim, dil, din ve farklı etnik gruplara karşı ön yargıdan kaynaklanabilmektedir. Bu nedenle toplumsal cinsiyet eşitliği de dahil olmak üzere ayrımcılığa karşı kapsayıcı bir yaklaşımın eğitimin her aşamasına dahil edilmesi için okul müfredatı gözden geçirilmelidir. Akran zorbalığına uğrayanlar kadar uygulayanların da risk altında ve çocuk olduğu unutulmamalı, cezalandırıcı uygulamalar yerine rehabilite edici uygulamalar politikalara dahil edilmelidir.
- ✓ Çocuklar üzerinde olumsuz etkilerinin bulunduğu hapishanelerin kapatılması ve çocuklar için çocuklarla birlikte onarıcı adaleti temel alan uygulamaların hayata geçirilmesi için ilgili bakanlıklarla birlikte ortak çalışmaların yürütülmesi gerekmektedir.
- ✓ Çocuğun bakımından sorumlu kişiler ve alanda çalışan profesyoneller için erişilebilir eğitimler ve destekleyici programlar yaygınlaştırılmalı, eğitimlerde toplumsal cinsiyet, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği vurgularına yer verilmelidir. Eğitimlerin etkililikleri kanıta dayalı hale getirilmeli ve özellikle dezavantajlı ailelere yönelik programlar uygulanmalıdır.

⁸ [Internet] <https://indd.adobe.com/view/983c1e6e-8207-4a56-a254-71390533fb25> Erişim: 16.11.2019.

⁹ [Internet] http://webtv.un.org/search/amina-mohamed-deputy-secretary-general-on-sexual-violence-in-conflict/6099095415001/?term&lan=english&page=4&fbclid=IwAR03_Zu3rIYYjdaplLuS7ktzCkstW5PRSmUhp9YNw8Hm1U4OI3m0Cn2zwqY Erişim: 16.11.2019.

¹⁰ [Internet] Türkiye’de Çocuk İstismarı Raporu, ASUMA & İMDAT, 2018 <http://imdat.org/wp-content/uploads/2018/05/RAPOR-%C3%87OCUK-%C4%B0ST%C4%B0SMARI-tam.pdf> Erişim: 12.11.2019.

¹¹ [Internet] Türkiye’de Çocuğa Karşı Şiddet Raporu 2017, Ankara, <http://www.cocugasiddetionluyoruz.net/storage/app/uploads/public/5cd/854/ace/5cd854acef9ac406674473.pdf> Erişim: 12.11.2019.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2019/2020-17)

- ✓ “Adam” ya da sadece “erkek/kadın” gibi ikili cinsiyetlendirmeye işaret eden sınıflandırmalar, LGBTİ çocukları görünmez kıldığı gibi, çocuklara da cinsiyet ataması yapan nitelemelerdir. Bu sınıflandırmalarında tekrar düzenlenmesi gerekmektedir.
- ✓ Çocuk işçiliği ile mücadele odağında çalışan hem kamu kurumu hem de sivil toplum kuruluşları sayısı az ve yetersizdir. Bu alanda nitelikli çözüm önerileri geliştiren bakanlık birimlerine ve yerel düzeyde devlet kurumlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Sivil toplumun ise bağımsız veri veya bilgi toplama, izleme ve raporlama, savunma yapma kapasitesinin ve gücünün geliştirilmesi ve desteklenmesi gerekmektedir.
- ✓ Türkiye’de çocukların evlendirilmesi süregelen bir uygulamadır. İlgili rakamlara bakıldığında bu uygulamayı özel istisnai durumlar olmaktan ziyade kanıksanmış ve sistematik bir çocuk hakları ihlali olarak değerlendirmesi gerekmektedir. Konuyla ilgili hem kanun yapıcılar hem de toplum üzerinde düşen görevi yapmalı, sorunun üstesinden gelmelidir.
- ✓ Her türlü istismar mağdurlarına yönelik destek hizmetler çeşitlendirilmeli, yaygınlaştırılmalı ve kolay erişilebilir hale getirilmelidir.

Tüm başlıklar ele alınacak olursa; çocuğa karşı her türlü ihmal ve istismarın meydana geldiği her ortamda önlenmesi ve çocukların etkin bir koruma sisteminden yararlanabilmeleri için bütüncül politikaların olması gerekmektedir.